T004 A HÀM IV 135-Kinh Thiện Sanh-Phẩm Đại

Đại Tạng Kinh (Linh Sơn Pháp Bảo)

135. KINH THIEÄN SANH1

Toâi nghe nhö vaày: Moät thôøi Ñöùc Phaät du hoùa taïi thaønh Vöông-xaù, trong röøng Nhieâu haø moâ2. Baáy giôø, trong thaønh Vöông xaù coù con cuûa vò Cö só teân laø Thieän Sanh3. Khi ngöôøi cha saép laâm chung, nhaân saùu phöông maø troái traên, kheùo daïy kheùo quôû raèng: “Naøy Thieän Sanh! Sau khi cha maát, con phaûi chaép tay maø laïy saùu phöông raèng: ‘ÔÛ phöông Ñoâng, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi. “Cuõng nhö vaäy, phöông Nam, phöông Taây, phöông Baéc, treân, döôùi, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi’.” Thieän Sanh, con trai Cö só, nghe cha daïy xong, thöa raèng: “Con xin vaâng theo lôøi cha daïy baûo.” Sau khi cha maát, vaøo moãi saùng sôùm, Thieän Sanh taém goäi xong, maëc aùo soâ-ma môùi4, tay caàm laù caâu-xaù5 coøn töôi, ñi ñeán bôø soâng, chaép tay laïy saùu phöông: “ÔÛ phöông Ñoâng, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi. “Cuõng nhö vaäy, phöông Nam, phöông Taây, phöông Baéc, treân, döôùi, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi.” Baáy giôø, khi ñeâm ñaõ qua, vaøo buoåi saùng sôùm, Ñöùc Theá Toân mang y, caàm baùt vaøo thaønh Vöông xaù khaát thöïc. Khi Ñöùc Theá Toân vaøo thaønh Vöông xaù khaát thöïc, töø xa troâng thaáy Thieän Sanh, con vò Cö só, vaøo luùc saùng sôùm, taém goäi, maëc aùo soâ-ma môùi, tay caàm laù

1. Töông ñöông Paøli D.31 Siígaølovaøda-suttanta. Haùn, bieät dòch No.1(16) Tröôøng A-haøm Kinh 16 “Thieän Sanh”; No.16. Phaät Thuyeát Thi-ca-la-vieät Luïc Phöông Leã Baùi Kinh, Haäu Haùn, An Theá Cao dòch; No.17 Phaät Thuyeát Thieän Sanh Töû Kinh, Toáng, Chi Phaùp Ñoä dòch. 2. Nhieâu haø moâ choã nuoâi eãnh öông (hay nuoâi soùc?). No.1(16) noùi: treân nuùi Kyø-xaø-quaät töùc Linh thöùu. Paøli noùi: Veôuvane Kalandaka-nivaøpe, trong röøng Truùc, choã nuoâi soùc. 3. No.1(16): tröôûng giaû töû. Paøli: Gahapati-putto, con trai gia chuû. 4. Soâ-ma y (Paøli: khoma: aùo len). No.1(16): toaøn thaân ñeàu öôùt. Paøli: alla-vattham alla-kesam: aùo vaø toùc ñeàu öôùt heát. 5. Caâu-xaù dieäp , coù leõ Paøli goïi laø kusa, moät loaïi coû thôm (coû caùt töôøng).

caâu-xaù coøn töôi, ñi ñeán bôø soâng, chaép tay laïy saùu phöông: “ÔÛ phöông Ñoâng, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi. “Cuõng nhö vaäy, phöông Nam, phöông Taây, phöông Baéc, treân, döôùi, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi.” Ñöùc Theá Toân thaáy theá, lieàn ñi ñeán gaàn, hoûi Thieän Sanh, con trai Cö só: “Naøy con trai Cö só, oâng thoï nhaän söï giaùo hoùa cuûa Sa-moân, Phaïm chí naøo? Ai daïy oâng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng saùu phöông? Maø vaøo moãi buoåi saùng taém röûa, maëc aùo soâ-ma môùi, tay caàm laù caâu-xaù coøn töôi, ñi ñeán bôø soâng, chaép tay laïy saùu phöông: “‘ÔÛ phöông Ñoâng, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi. “‘Cuõng nhö vaäy, phöông Nam, phöông Taây, phöông Baéc, treân, döôùi, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi?’.” Thieän Sanh, con trai Cö só, thöa raèng: “Baïch Theá Toân, khoâng coù vò Sa-moân, Phaïm chí naøo daïy con caû. Baïch Theá Toân, cha con khi saép laâm chung, nhaân saùu phöông maø troái laïi con, kheùo daïy, kheùo quôû raèng: ‘Naøy Thieän Sanh! Sau khi cha maát, con phaûi chaép tay maø laïy saùu phöông raèng: ‘ÔÛ phöông Ñoâng, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi. “‘Cuõng nhö vaäy, phöông Nam, phöông Taây, phöông Baéc, treân, döôùi, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi.’ “Baïch Theá Toân, con vaâng lôøi troái cuûa cha neân con cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng. Moãi saùng sôùm taém goäi, maëc aùo soâ-ma môùi, tay caàm laù caâu-xaù coøn töôi ñi ñeán bôø soâng, chaép tay laïy saùu phöông raèng: ‘Phöông Ñoâng neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi. “‘Cuõng nhö vaäy, phöông Nam, phöông Taây, phöông Baéc, treân, döôùi, neáu coù chuùng sanh naøo thì toâi heát loøng cung

kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù. Khi toâi ñaõ heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng chuùng sanh ñoù roài, chuùng sanh ñoù cuõng heát loøng cung kính, cuùng döôøng, leã baùi, thôø phuïng laïi toâi'." Ñöùc Theá Toân sau khi nghe nhö vaäy, Ngaøi noùi raèng:

"Naøy con trai Cö só, Ta noùi coù saùu phöông, chôù khoâng noùi laø khoâng coù6. Naøy con trai Cö só, neáu coù ngöôøi kheùo phaân bieät saùu phöông, xa lìa nhöõng nghieäp aùc baát thieän ôû boán phöông, ngöôøi ñoù ngay trong ñôøi naøy ñaùng ñöôïc cung kính, toân troïng. Sau khi thaân hoaïi maïng chung, chaéc chaén seõ sanh ñeán thieän xöù, sanh vaøo coõi trôøi. Naøy con trai Cö só, chuùng sanh coù boán loaïi nghieäp, boán loaïi oâ ueá7. Nhöõng gì laø boán? Naøy con trai Cö só, saùt sanh laø moät loaïi nghieäp, moät loaïi oâ ueá cuûa chuùng sanh; laáy vaät khoâng ñöôïc cho, taø daâm, voïng ngoân, laø moät loaïi nghieäp, moät loaïi oâ ueá cuûa chuùng sanh." Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä naøy: Saùt sanh cuøng troäm caép, Taø daâm laáy vôï ngöôøi, Lôøi noùi khoâng chaân thaät, Baäc trí khoâng ngôïi khen. "Naøy con trai Cö só, con ngöôøi do boán vieäc maø bò nhieàu toäi loãi. Boán vieäc ñoù laø gì? Ñoù laø ñi theo duïc, ñi theo saân haän, ñi theo sôï haõi vaø ñi theo ngu si8." Roài Ñöùc Phaät daïy tieáp baøi keä: Duïc, nhueá, boá vaø si; Laøm haïnh aùc, phi phaùp, Thanh danh taát bò dieät, Nhö maët traêng saép taøn. "Naøy con trai Cö só, con ngöôøi do boán vieäc maø ñöôïc nhieàu phöôùc. Boán vieäc ñoù laø gì? Ñoù laø khoâng ñi theo duïc, khoâng ñi theo saân haän, khoâng ñi theo sôï haõi vaø khoâng ñi theo ngu si." Khi aáy, Ñöùc Theá Toân daïy baøi keä: Ñoaïn duïc, khoâng nhueá, boá, Khoâng si, haønh phaùp haïnh; Thanh danh ñöôïc troøn ñuû, Nhö maët traêng daàn ñaày. "Naøy con trai Cö só, keû mong caàu cuûa caûi neân bieát saùu ñieàu phi ñaïo9. Saùu ñieàu ñoù laø gì? Moät laø vôùi moïi chôi bôøi10 maø mong caàu taøi vaät laø phi phaùp. Hai laø rong chôi khoâng phaûi luùc11 maø mong caàu taøi vaät laø phi phaùp. Ba laø ñam meâ röôïu cheø maø mong caàu taøi vaät laø phi phaùp. Boán laø gaàn guõi aùc tri thöùc maø mong caàu taøi vaät laø phi phaùp. Naêm laø ñam meâ kyõ nhaïc maø mong caàu taøi vaät laø phi phaùp. Saùu laø quen löôøi bieáng maø mong caàu taøi vaät laø phi phaùp. "Naøy con cuûa vò Cö só, vôùi keû chôi bôøi baøi baïc, neân bieát coù saùu tai hoïa. Saùu tai hoïa ñoù laø gì? Moät laø, thaéng12 thì sanh oaùn thuø. Hai laø, thua thì sanh xaáu hoå. Ba laø, maéc nôï13 thì

6. Tham chieáu No.1(16): "coù teân cuûa saùu phöông, nhöng trong phaùp cuûa Hieàn Thaùnh khoâng phaûi laïy nhö vaäy." Tham chieáu Paøli: na (....) ariyassa vinaye evaö chaddisaø namassitabhaø ti, "trong luaät cuûa baäc Thaùnh, khoâng phaûi laïy saùu phöông nhö vaäy". 7. No.1(16): nghieäp keát. Paøli: cattaøro kamma-kilesaø, boán phieàn naõo, hay boán söï oâ nhieãm, cuûa nghieäp. 8. Haùn: haønh duïc, haønh khueå (nhueá), haønh boá, haønh si Paøli:
chandaøgatiö dosaøgatiö bhayaøgatiö mohaøgatiö. 9. Luïc phi ñaïo Paøli:
cha bhogaønaö apaøya-mukhaøni, saùu nguyeân nhaân cho söï hao taøi. 10. Haùn: chuûng chuûng hyù Paøli:juøta-ppamaøda-æhaønuyogo, ñam meâ côø
baïc. 11. Haùn: phi thôøi haønh Paøli: vikaøla-visikhaø-cariyaønuyogo,
du haønh ñöôøng phoá phi thôøi. 12. Trong baûn Haùn: phuï "thua". Theo ngöõ

caûnh, phaûi hieåu “thaéng”.

nguû khoâng yeân. Boán laø, khieán keû thuø vui möøng. Naêm laø, khieán thaân thuoäc lo aâu. Saùu laø, noùi giöõa ñaùm ñoâng khoâng ai tin duøng. Naøy con trai Cö só, ngöôøi chôi baøi baïc thì laøm vieäc khoâng kinh doanh. Laøm vieäc khoâng kinh doanh thì coâng nghieäp khoâng thaønh. Taøi vaät chöa coù ñöôïc thì khoâng theå coù ñöôïc. Taøi vaät ñaõ coù saün thì caøng luùc caøng tieâu hao. “Naøy con trai Cö só, vôùi ngöôøi rong chôi khoâng phaûi luùc, neân bieát coù saùu moùn tai hoïa. Saùu moùn ñoù laø gì? Moät laø khoâng töï giöõ mình. Hai laø khoâng giöõ gìn taøi vaät. Ba laø khoâng giöõ gìn vôï con. Boán laø bò ngöôøi nghi ngôø14. Naêm laø sanh nhieàu khoå hoaïn15. Saùu laø bò ngöôøi huûy baùng16. Naøy con trai Cö só, ngöôøi rong chôi khoâng phaûi luùc thì vieäc laøm khoâng kinh doanh. Vieäc laøm khoâng kinh doanh thì coâng nghieäp khoâng thaønh. Taøi vaät chöa coù ñöôïc thì khoâng theå coù. Taøi vaät ñaõ coù saün thì caøng luùc caøng tieâu hao. “Naøy con cuûa vò Cö só, vôùi ngöôøi ñam meâ röôïu cheø, neân bieát coù saùu moùn tai hoïa. Saùu moùn ñoù laø gì? Moät laø taøi saûn hieän taïi bò toån thaát. Hai laø thaân bò nhieàu beänh hoaïn. Ba laø ñaáu tranh caøng taêng tröôûng. Boán laø ñeå loä choã kín. Naêm laø toån thaát danh tieáng. Saùu laø maát trí, thaønh ngu. Naøy con cuûa vò Cö só, ngöôøi ñam meâ röôïu thì vieäc laøm khoâng kinh doanh ñöôïc. Vieäc laøm khoâng kinh doanh thì coâng nghieäp khoâng thaønh. Taøi vaät chöa coù ñöôïc thì khoâng theå coù. Taøi vaät ñaõ coù saün thì caøng luùc caøng bò tieâu hao. “Naøy con nhaø Cö só, ngöôøi gaàn guõi tri thöùc aùc, neân bieát coù saùu moùn tai hoïa. Saùu moùn ñoù laø gì? Moät laø thaân caän giaëc cöôùp. Hai laø thaân caän keû löøa gaït. Ba laø thaân caän keû say söa. Boán laø thaân caän keû buoâng lung. Naêm laø tuï hoäi chôi bôøi. Saùu laø laáy ñoù laøm thaân höõu, laáy ñoù laøm baïn ñoàng haønh17. Naøy con nhaø Cö só, ngöôøi gaàn guõi aùc tri thöùc thì vieäc laøm khoâng kinh doanh. Vieäc laøm khoâng kinh doanh thì coâng nghieäp khoâng thaønh. Taøi vaät chöa coù ñöôïc thì khoâng theå coù. Taøi vaät ñaõ coù saün thì caøng luùc caøng bò tieâu hao. Naøy con trai Cö só, vôùi ngöôøi ñam meâ kyõ nhaïc, neân bieát coù saùu moùn tai hoïa. Saùu moùn ñoù laø gì? Moät laø meâ nghe ca. Hai laø meâ xem vuõ. Ba laø meâ ñaùnh nhaïc. Boán laø meâ xem laéc chuoâng. Naêm laø thích voã tay. Saùu laø thích tuï hoäi ñoâng ngöôøi. Naøy con nhaø Cö só, ngöôøi ñam meâ kyõ nhaïc khoâng phaûi luùc thì vieäc laøm khoâng kinh doanh. Vieäc laøm khoâng kinh doanh thì coâng nghieäp khoâng thaønh. Taøi vaät chöa coù ñöôïc thì khoâng theå coù. Taøi vaät ñaõ coù saün thì caøng luùc caøng bò tieâu hao. Naøy con nhaø Cö só, vôùi ngöôøi löôøi bieáng, neân bieát coù saùu tai hoïa. Saùu moùn ñoù laø gì? Moät laø quaù sôùm, khoâng laøm vieäc. Hai laø quaù treã, khoâng laøm vieäc. Ba laø quaù laïnh, khoâng laøm vieäc. Boán laø quaù noùng, khoâng laøm vieäc. Naêm laø quaù no, khoâng laøm vieäc. Saùu laø quaù ñoùi, khoâng laøm vieäc. Naøy con nhaø Cö só, ngöôøi löôøi bieáng khoâng phaûi luùc thì vieäc laøm khoâng kinh doanh ñöôïc. Vieäc laøm khoâng kinh doanh thì coâng nghieäp khoâng thaønh. Taøi vaät chöa coù ñöôïc thì khoâng theå coù. Taøi vaät ñaõ coù saün thì caøng luùc caøng bò tieâu hao.” Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä naøy: Baøi baïc, ñuoåi theo saéc, Nghieän röôïu, thích ñaùnh nhaïc, Gaàn guõi aùc tri thöùc,

13. Trong baûn Haùn: phuï ôû ñaây neân hieåu laø “maéc nôï”. 14. Paøli: saökiyo hoti paøpakesu æhaønesu, bò tình nghi caùc tröôøng hôïp phaïm toäi. 15. Nghóa laø, chuoác vaøo thaân nhöõng chuyeän raéc roái. 16. Paøli: naïn nhaân cuûa tin ñoàn thaát thieät. 17. Dòch saùt: dó thöû vi thaân höõu dó thöû vi baïn löõ toái nghóa. Paøli: ye saøhasikaø tyaøssa mittaø honti, te sahaøyaø, “nhöõng keû thoâ baïo, thaät vaäy, laø nhöõng ngöôøi baïn, nhöõng ngöôøi ñoàng haønh cuûa noù”. Baûn Haùn hieåu saøhasika (thoâ baïo) cuøng goác vôùi sahaøya (baèng höõu).

Löôøi bieáng khoâng laøm vieäc,
Buoâng lung khoâng giöõ mình;
Nhöõng thöù aáy haïi ngöôøi.
Tôùi lui khoâng giöõ gìn,
Taø daâm, laáy vôï ngöôøi,
Trong taâm thöôøng keát oaùn,
Caàu nguyeän khoâng coù lôïi,
Uoáng röôïu, nhôù nöõ saéc;
Nhöõng thöù aáy haïi ngöôøi.
Naëng neà caùc vieäc aùc,
Ngoan coá khoâng nghe lôøi,
Chöûi Sa-moân, Phaïm chí,
Ñieân ñaûo coù taø kieán,
Hung baïo laøm nghieäp ñen,
Nhöõng thöù aáy haïi ngöôøi.
Thieáu thoán khoâng cuûa caûi,
Uoáng röôïu, maát aùo quaàn,
Mang nôï, nhö chìm suoái,
Keû aáy phaù hoï haøng;
Thöôøng ñi ñeán loø röôïu,
Gaàn guõi baèng höõu xaáu,
Muoán ñöôïc cuûa khoâng ñöôïc,
Laáy baïn beø laøm vui.
Coù nhieàu baïn höõu aùc,
Thöôøng theo baïn khoâng laønh,
Ñôøi nay vaø ñôøi sau,
Hai ñôøi ñeàu baïi hoaïi.
Ngöôøi laøm aùc giaûm laàn;
Laøm laønh laàn höng thaïnh.
Taäp thuø thaéng caøng taêng.
Cho neân phaûi taäp thaéng;

Taäp thaéng thì ñöôïc thaéng;
Thöôøng theo trí tueä thaéng.
Caøng ñöôïc giôùi thanh tònh,
Caøng an vui vi dieäu.
Ngaøy thì öa nguû nghæ,
Ñeâm laïi thích rong chôi;
Buoâng lung, thöôøng uoáng röôïu;
ÔÛ nhaø khoâng yeân ñöôïc.
Quaù laïnh vaø quaù noùng,
Ñeàu löôøi bieáng khoâng laøm;
Roát cuoäc khoâng söï nghieäp,
Khoâng kieám ra taøi vaät.
Hoaëc laïnh vaø quaù noùng,
Baát keå, nhö ngoïn coû.
Sieâng laøm vieäc nhö vaäy, Suoát ñôøi ñeàu an vui. “Naøy con nhaø Cö só, coù boán haïng ngöôøi khoâng thaân caän, tuoàng nhö thaân caän18. Boán haïng ngöôøi ñoù laø gì? Moät laø bieát vieäc19, thì chaúng phaûi thaân caän in tuoàng thaân caän. Hai laø tröôùc maët noùi lôøi dòu ngoït20, thì chaúng phaûi thaân caän in tuoàng nhö thaân caän. Ba laø lôøi noùi21 thì chaúng thaân caän in tuoàng nhö thaân caän. Boán laø baïn ñöa ñeán choã aùc thì chaúng thaân caän in tuoàng nhö thaân caän. “Naøy con nhaø Cö só, do boán tröôøng hôïp neân ngöôøi bieát vieäc duø chaúng phaûi thaân caän in tuoàng nhö thaân caän. Boán tröôøng hôïp aáy laø gì? Moät laø do bieát vieäc maø ñoaït cuûa. Hai laø cho ít laáy nhieàu. Ba laø hoaëc vì sôï maø laøm. Boán laø hoaëc vì lôïi maø huøa theo.” Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä: Ngöôøi laáy bieát laøm vieäc, Noùi naêng raát eâm dòu, Sôï, vì lôïi huøa theo, Bieát chaúng thaân, tuoàng thaân. Neân xa lìa keû aáy Nhö ñöôøng coù hieåm hoïa. “Naøy con nhaø Cö só, do boán tröôøng hôïp, tröôùc maët noùi lôøi dòu ngoït, duø chaúng thaân caän in tuoàng nhö thaân caän. Boán tröôøng hôïp ñoù laø gì? Moät laø baøy ra nhöõng vieäc hay ñeïp. Hai laø xuùi laøm caùc vieäc aùc. Ba laø tröôùc maët ngôïi khen. Boán laø sau löng noùi vieäc xaáu.” Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä: Neáu ñaët chuyeän hay ho, Xuùi laøm aùc baát thieän, Ñoái maët thì ngôïi khen, Sau löng laïi noùi xaáu; Neáu bieát hay vaø aùc, Vaø bieát hai loái noùi, Duø thaân, khoâng neân thaân; Bieát ngöôøi aáy nhö vaäy, Neân xa lìa keû aáy; Nhö ñöôøng coù hieåm hoïa. “Naøy con nhaø Cö só, coù boán tröôøng hôïp, ngoân ngöõ duø chaúng phaûi thaân caän in tuoàng nhö thaân caän. Boán tröôøng hôïp ñoù laø gì? Moät laø chaáp nhaän vieäc ñaõ qua. Hai laø baøn baïc vieäc ngaøy mai22. Ba laø doái traù khoâng noùi thaät. Boán laø vieäc hieän taïi thì hoûng; nhaän noùi raèng ‘toâi seõ laøm’ nhöng khoâng laøm.” Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä:

18. Paøli: amittaø mitta-ptæiruøpakaø, khoâng phaûi baïn maø coù veû baïn. 19. Haùn: tri söï No.1(16) uùy phuïc. Paøli: aóóadatthu-haro, haïng ngöôøi vaät gì cuõng laáy. Hình nhö, trong baûn Haùn, aóóad (khaùc) ñöôïc hieåu laø aóóaø(d)

(bieát); atthu, ñoäng töø khaû naêng caùch: mong noù laø; ñöôïc hieåu laø attha: söï vieäc. 20. Paøli: anuppiya-bhaøòi, noùi ngoït, töùc nònh hoùt. 21. Haùn: ngoân ngöõ khoâng roõ yù. Paøli: vacì-paramo, noùi gioûi. 22. Moät vaø hai, No.1(14):
vieäc tröôùc doái traù; vieäc sau doái traù. Paøli: atìtena paæisamtharati anaøgatena paæisamtharati, hoan nghinh baèng vieäc quaù khöù... baèng vieäc vò lai.

Nhaän vieäc qua, chöa ñeán; Baøn suoâng, vieäc nay hoûng; Noùi laøm, nhöng khoâng laøm; Bieát chaúng thaân nhö thaân; Neân xa lìa keû aáy Nhö ñöôøng coù hieåm hoïa. “Naøy con nhaø Cö só, coù boán tröôøng hôïp baïn daãn ñeán choã aùc, duø chaúng phaûi thaân caän in tuoàng nhö thaân caän. Boán tröôøng hôïp ñoù laø gì? Moät laø xuùi caùc vieäc baøi baïc. Hai laø xuùi ñi rong chôi khoâng phaûi thôøi. Ba laø xuùi uoáng röôïu. Boán laø xuùi thaân caän keû aùc.” Roài thì Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä: Xuùi ñuû thöù baøi baïc Uoáng röôïu, laáy vôï ngöôøi; Thoùi thaáp, khoâng vöôn leân; Noù dieät nhö traêng taøn. Neân xa lìa keû aáy Nhö ñöôøng coù hieåm hoïa. “Naøy con nhaø Cö só, neân bieát, coù boán haïng baïn laønh23. Nhöõng gì laø boán? Moät laø cuøng chòu khoå vui, neân bieát ñoù laø baïn laønh. Hai laø thöông töôûng, neân bieát ñoù laø baïn laønh. Ba laø khuyeân ñieàu lôïi, neân bieát ñoù laø baïn laønh. Boán laø giuùp ñôõ, neân bieát ñoù laø baïn laønh. “Naøy con nhaø Cö só, do boán vieäc maø cuøng khoå cuøng vui. Boán tröôøng hôïp ñoù laø gì? Moät laø queân mình, vì baïn. Hai laø queân taøi saûn vì baïn. Ba laø queân vôï con vì baïn. Boán laø bieát nghe lôøi.” Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä: Xaû duïc, taøi, vôï, con, Lôøi noùi hay kham nhaãn; Bieát thaân cuøng khoå vui, Keû trí neân laøm thaân. “Naøy con nhaø Cö só, do boán vieäc maø thöông töôûng, neân bieát laø baïn laønh. Nhöõng gì laø boán? Moät laø daïy cho dieäu phaùp24. Hai laø ngaên caám aùc phaùp. Ba laø khen ngôïi tröôùc maët. Boán laø khöôùc töø oaùn gia25. Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä: Daïy laønh, caûn vieäc aùc, Khen tröôùc maët, traùnh thuø; Bieát baïn laønh thöông töôûng, Keû trí neân laøm thaân. “Naøy con nhaø Cö só, do boán vieäc maø caàu lôïi26, neân bieát laø baïn laønh. Nhöõng gì laø boán? Moät laø boäc loä vieäc kín ra. Hai laø khoâng che giaáu vieäc kín. Ba laø ñöôïc lôïi neân vui möøng. Boán laø khoâng ñöôïc lôïi, khoâng buoàn.” Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä:

23.

Haùn: thieän thaân Paøli: mittaø suhadaø, baïn taâm giao.

24.

Töùc phaùp thieän.

25.

Ba vaø boán, baûn Paøli: khuyeân ngöôøi noùi toát baïn; ngaên ngöôøi noùi xaáu baïn.

26.

Töùc mong ñieàu lôïi cho baïn. Paøli: atthakkhayì.

Vieäc maät, baøy khoâng giaáu; Lôïi vui; khoâng, chaúng buoàn. Bieát baïn laønh caàu lôïi, Keû trí neân thöôøng thaân. “Naøy con nhaø Cö só, do boán vieäc maø giuùp ñôõ, neân bieát baïn laønh. Nhöõng gì laø boán? Moät laø bieát baïn heát cuûa caûi. Hai laø bieát cuûa caûi heát, lieàn cung caáp vaät. Ba laø thaáy buoâng lung neân khuyeân

ngaên. Boán laø thöôøng thöông töôûng.” Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä: Bieát cuûa heát, cho theâm; Buoâng lung khuyeân; thöông töôûng. Bieát baïn laønh giuùp ñôõ, Keû trí neân laøm quen. “Naøy con nhaø Cö só, trong phaùp luaät cuûa baäc Thaùnh, coù saùu phöông: Ñoâng, Nam, Taây, Baéc, Treân, Döôùi. “Naøy con nhaø Cö só, cuõng nhö ñoái vôùi phöông Ñoâng, con ñoái vôùi cha meï cuõng vaäy. Ngöôøi con phaûi coù naêm ñieàu thôø kính, phuïng döôõng cha meï. Naêm ñieàu ñoù laø gì? Moät laø taêng theâm cuûa caûi. Hai laø caùng ñaùng moïi vieäc. Ba laø daâng leân cha meï nhöõng gì ngöôøi muoán. Boán laø khoâng töï taùc, khoâng traùi yù. Naêm laø taát caû vaät rieâng cuûa mình ñeàu daâng heát cha meï. Ngöôøi con laøm naêm vieäc nhö treân ñeå phuïng döôõng, thôø kính cha meï. “Cha meï cuõng laáy naêm vieäc ñeå chaêm soùc caùc con. Naêm vieäc ñoù laø gì? Moät laø thöông yeâu con caùi. Hai laø cung caáp khoâng thieáu. Ba laø khieán con khoâng mang nôï. Boán laø gaû cöôùi xöùng ñaùng. Naêm laø cha meï coù cuûa caûi vöøa yù ñeàu giao heát cho con. Cha meï baèng naêm ñieàu aáy maø chaêm soùc caùc con. “Naøy con nhaø Cö só, nhö vaäy phöông Ñoâng coù hai tröôøng hôïp phaân bieät. Naøy con nhaø Cö só, trong luaät phaùp cuûa baäc Thaùnh, phöông Ñoâng laø giöõa con vaø cha meï. Naøy con nhaø Cö só, neáu ngöôøi töø hieáu vôùi cha meï, chaéc chaén coù söï taêng ích, chöù khoâng coù söï suy hao. “Naøy con nhaø Cö só, cuõng nhö phöông Ñoâng, phöông Nam coù hai tröôøng hôïp phaân bieät. “Hoïc troø ñoái vôùi thaày neân bieát naêm ñieàu thôø kính, phuïng döôõng thaày. Naêm ñieàu ñoù laø gì? Moät laø kheùo cung kính vaâng lôøi. Hai laø kheùo giuùp ñôõ, haàu haï. Ba laø haêng haùi. Boán laø ngheà nghieäp gioûi. Naêm laø hay thôø kính thaày. Ñeä töû laáy naêm ñieàu aáy cung kính, phuïng döôõng Sö tröôûng. “Sö tröôûng cuõng duøng naêm vieäc saên soùc ñeä töû. Naêm vieäc ñoù laø gì? Moät laø daïy cho neân ngheà. Hai laø daïy doã nhanh choùng. Ba laø daïy heát nhöõng ñieàu mình bieát. Boán laø ñaët ñeå ôû nhöõng choã laønh. Naêm laø göûi gaém baäc thieän tri thöùc. Sö tröôûng laáy naêm ñieàu aáy maø saên soùc ñeä töû. “Naøy con nhaø Cö só, nhö vaäy phöông Nam coù hai tröôøng hôïp phaân bieät. Naøy con nhaø Cö só, trong luaät phaùp cuûa baäc Thaùnh, phöông Nam laø giöõa hoïc troø vaø thaày. Naøy con nhaø Cö só, neáu ngöôøi töø thuaän ñoái vôùi Sö tröôûng, chaéc chaén coù söï taêng ích chöù khoâng coù söï suy hao. “Naøy con nhaø Cö só, cuõng nhö phöông Taây, ngöôøi choàng ñoái vôùi vôï cuõng vaäy. Ngöôøi choàng neân laáy naêm vieäc maø yeâu thöông, caáp döôõng vôï. Naêm vieäc ñoù laø gì? Moät laø thöông yeâu vôï. Hai laø khoâng khinh reû. Ba laø saém caùc thöù chuoãi ngoïc, ñoà trang ñieåm. Boán laø ôû trong nhaø ñeå vôï ñöôïc töï do. Naêm laø xem vôï nhö chính mình. Ngöôøi choàng laáy naêm vieäc ñeå thöông yeâu, caáp döôõng vôï.

“Ngöôøi vôï phaûi laáy möôøi ba ñieàu27 kheùo leùo kính thuaän choàng. Möôøi ba ñieàu aáy laø gì? Moät laø thöông yeâu kính troïng choàng. Hai laø cung phuïng, kính troïng choàng. Ba laø nhôù nghó ñeán choàng. Boán laø troâng nom caùc coâng vieäc. Naêm laø kheùo tieáp ñaõi baø con. Saùu laø tröôùc maët ñöa maét haàu ñôïi. Baûy laø sau löng thì cöû chæ yeâu thöông. Taùm laø lôøi noùi thaønh thaät. Chín laø khoâng khoùa kín cöûa phoøng. Möôøi laø thaáy ñeán thì ca ngôïi. Möôøi moät laø traûi saün giöôøng maø ñôïi. Möôøi hai laø baøy doïn ñoà aên uoáng ngon laønh, saïch seõ, doài

daøo. Möôøi ba laø cuùng döôøng Sa-moân, Phaïm chí. Ngöôøi vôï laáy möôøi ba vieäc aáy ñeå kheùo leùo kính troïng choàng. “Naøy con nhaø Cö só, nhö vaäy phöông Taây coù hai tröôøng hôïp phaân bieät. Naøy con nhaø Cö só, trong luaät phaùp cuûa baäc Thaùnh, phöông Taây laø giöõa vôï vôùi choàng. Naøy con nhaø Cö só, neáu ngöôøi töø maãn vôùi vôï, chaéc coù söï taêng ích, chöù khoâng coù söï suy hao. “Naøy con nhaø Cö só, cuõng nhö phöông Baéc, chuû nhaø ñoái vôùi toâi tôù cuõng nhö vaäy28. Ngöôøi chuû nhaø neân laáy naêm ñieàu thöông meán chu caáp cho toâi tôù. Naêm ñieàu aáy laø gì? Moät laø tuøy söùc maø sai laøm vieäc. Hai laø tuøy luùc maø cho aên. Ba laø tuøy luùc cho uoáng. Boán laø heát ngaøy thì cho nghæ. Naêm laø beänh hoaïn cho thuoác thang. Chuû nhaø laáy naêm vieäc treân maø thöông xoùt cung caáp cho toâi tôù. “Toâi tôù cuõng neân laáy chín ñieàu29 maø phuïng söï chuû nhaø. Chín ñieàu aáy laø gì? Moät laø tuøy thôøi maø laøm vieäc. Hai laø chuyeân taâm vaøo coâng vieäc. Ba laø laøm taát caû vieäc. Boán laø tröôùc maët thì ñöa maét haàu ñôïi. Naêm laø sau löng thì thöông kính maø laøm. Saùu laø noùi lôøi thaønh thaät. Baûy laø khi chuû hoaïn naïn thì khoâng boû ñi. Taùm laø ñi phöông xa thì neân khen ngôïi chuû. Chín laø khen chuû nhaø laø deã daõi. Toâi tôù laáy chín ñieàu aáy kheùo leùo phuïng söï chuû nhaø. “Naøy con nhaø Cö só, nhö vaäy phöông Baéc coù hai tröôøng hôïp phaân bieät. Naøy con nhaø Cö só, trong luaät phaùp cuûa baäc Thaùnh, phöông Baéc laø giöõa chuû nhaø vaø toâi tôù. Naøy con nhaø Cö só, neáu coù ngöôøi thöông xoùt toâi tôù, chaén chaén coù söï taêng ích chöù khoâng coù söï suy hao. “Naøy con nhaø Cö só, cuõng nhö phöông Döôùi, baèng höõu ñoái vôùi baèng höõu30 cuõng vaäy. Thaân höõu neân laáy naêm vieäc ñeå aùi kính cung caáp thaân höõu. Naêm vieäc aáy laø gì? Moät laø aùi kính. Hai laø khoâng khinh maïn. Ba laø khoâng doái gaït. Boán laø cho taëng ñoà quyù. Naêm laø tìm caùch giuùp ñôõ. Thaân höõu laáy naêm vieäc treân ñeå aùi kính, cung caáp thaân höõu. “Thaân höõu naøy31 cuõng laáy naêm vieäc ñeå nhôù nghó ñeán thaân höõu. Naêm vieäc ñoù laø gì? Moät laø bieát cuûa caûi heát. Hai laø khi bieát cuûa caûi heát thì cung caáp cuûa caûi. Ba laø thaáy buoâng lung thì khuyeân raên. Boán laø thöông nhôù. Naêm laø gaëp hoaïn naïn thì cho nöông töïa. Thaân höõu laáy naêm vieäc aáy ñeå nhôù nghó ñeán thaân höõu. “Naøy con nhaø Cö só, nhö vaäy, phöông Döôùi coù hai tröôøng hôïp phaân bieät. Naøy con nhaø Cö só, trong phaùp luaät cuûa baäc Thaùnh laø thaân höõu ñoái vôùi thaân höõu vaäy. Naøy con nhaø Cö só, neáu ngöôøi thöông xoùt thaân höõu, chaéc chaén coù söï taêng ích chöù khoâng phaûi coù söï suy hao. “Naøy con nhaø Cö só, cuõng nhö phöông Treân, thí chuû ñoái vôùi Sa-moân, Phaïm chí cuõng

27. No.1(16) vaø Paøli, chæ coù naêm. 28. Paøli: quan heä baèng höõu ôû phöông Baéc, quan heä chuû tôù ôû phöông döôùi. 29. No.1(16) coù naêm. 30. Nguyeân Haùn: thaân höõu quaùn thaân höõu thaàn YÙ muoán phaân bieät ngöôøi
baïn naøy ñoái vôùi ngöôøi baïn kia, roài ngöôøi kia ñoái laïi. Paøli noùi roõ hôn: moät thieän nam töû ñoái vôùi baïn höõu, kula-puttena (....) mittaømaccaø (....) vaø ngöôïc laïi. Haùn: thaân höõu thaàn, Paøli: mittaømacca, trong ñoù, amacca coù nghóa baèng höõu, cuõng coù nghóa ngöôøi phuï taù hay thaàn thuoäc (mahaømacca: quan ñaïi thaàn). 31. Thaân höõu thaàn: xem chuù thích treân.

vaäy. Thí chuû neân laáy naêm ñieàu ñeå toân kính, cuùng döôøng Sa-moân, Phaïm chí. Naêm ñieàu ñoù laø gì? Moät laø khoâng ñoùng kín cöûa. Hai laø thaáy ñeán thì taùn thaùn. Ba laø traûi giöôøng maø ñöïi. Boán laø laøm caùc moùn aên uoáng ngon saïch, doài daøo, maø cuùng. Naêm laø ñuùng nhö phaùp maø hoä trì. Ngöôøi thí chuû laáy naêm ñieàu treân cung kính cuùng döôøng Sa-moân, Phaïm chí. “Sa-moân, Phaïm chí cuõng laáy naêm vieäc ñeå kheùo nhôù nghó ñeán thí chuû. Naêm vieäc aáy laø gì? Moät laø daïy cho coù tín, haønh tín vaø nieäm tín. Hai laø daïy caùc giôùi caám. Ba laø daïy nghe roäng. Boán laø daïy boá thí. Naêm laø daïy cho coù tueä, haønh tueä vaø laäp tueä. Sa-moân, Phaïm chí laáy naêm vieäc aáy ñeå nhôù nghó ñeán thí chuû. “Naøy con nhaø Cö só, nhö vaäy phöông Treân coù hai tröôøng hôïp phaân bieät. Naøy con nhaø Cö só, trong luaät phaùp cuûa baäc Thaùnh, phöông treân laø giöõa thí chuû vaø Sa-moân, Phaïm chí. Naøy con nhaø Cö só, neáu ngöôøi naøo toân kính cuùng döôøng Sa-moân, Phaïm chí thì chaéc chaén coù söï taêng ích chöù khoâng coù söï suy hao. “Naøy con nhaø Cö só, coù boán nhieáp söï32. Boán vieäc aáy laø gì? Moät laø hueä thí. Hai laø lôøi noùi khaû aùi. Ba laø laøm lôïi cho ngöôøi. Boán laø coù lôïi cuøng chia33.” Roài Ñöùc Theá Toân noùi baøi keä: Hueä thí vaø aùi ngoân, Thöôøng vì ngöôøi lôïi haønh, Vôùi taát caû ñoàng söï, Khaép nôi ñeàu vang danh. Söï naøy duy trì ñôøi Cuõng nhö ngöôøi ñaùnh xe. Nhieáp söï naøy vaéng maët, Meï khoâng nhaân bôûi con Maø ñöôïc kính phuïng döôõng. Con ñoái cha cuõng vaäy. Neáu coù nhieáp söï naøy, Phöôùc höïu thaät to lôùn; Chieáu soi nhö aùnh nhaät, Tieáng toát truyeàn ñi nhanh. Thoâng minh, khoâng noùi coäc Nhö vaäy, laøm neân danh Ñònh vöõng, khoâng cao ngaïo; Tieáng loan truyeàn ñi nhanh Thaønh töïu tín vaø giôùi34, Nhö vaäy laøm neân danh. Haêng haùi, khoâng giaûi ñaõi; Thöôøng cho ngöôøi uoáng aên; Dìu daét vaøo neûo chaùnh; Nhö vaäy laøm neân danh. Baïn beø cuøng laân tuaát, AÙi laïc coù giôùi haïn;

32.

Nhieáp söï töùc boán nhieáp phaùp.

33.

Hueä thí, aùi ngöõ, haønh lôïi, ñaúng lôïi. Thuaät ngöõ thoâng duïng cuûa caùc kinh Ñaïi thöøa: boá thí, aùi ngöõ, lôïi haønh, ñoàng söï.

34.

Thi laïi phieân aâm, Paøli: sìla.

Giöõa ngöôøi thaân, nhieáp söï

Thuø dieäu nhö sö töû.

Hoïc ngheà, hoïc buoåi ñaàu,

Kieám lôïi, kieám sau ñoù.

Saûn nghieäp ñaõ döïng thaønh,

Phaân chia laøm boán phaàn.

Phaàn cung caáp aåm thöïc;

Phaàn ñieàn giaû noâng canh;

Phaàn kho taøng chaát chöùa,

Phoøng khi höõu söï caàn;
Gom noâng tang, thöông coå,
Thu xuaát, lôïi moät phaàn.
Thöù naêm ñeå cöôùi vôï;
Thöù saùu laøm nhaø cöûa.
Taïi gia saùu söï naøy,
Höng thònh, soáng khoaùi laïc.
Tieàn taøi saün caøng ñaày,
Nhö nöôùc xuoâi bieån caû.
Ñôøi möu sinh nhö vaày,
Nhö ong huùt nhuïy hoa;
Ñôøi möu sinh laâu daøi,
Soáng an laïc höôûng thoï.
Xuaát tieàn, khoâng xuaát xa;
Khoâng taûn maùc tung ra.
Khoâng theå ñem taøi vaät
Cho hung baïo, ngoan taø.
Phöông Ñoâng laø cha meï;
Phöông Nam laø toân sö;
Phöông Taây laø theâ töû;
Phöông Baéc laø noâ tyø;
Phöông Döôùi baèng vaø höõu;
Phöông Treân baäc tònh tu;
Nguyeän leã caùc phöông aáy,
Phöôùc ñôøi naøy ñôøi sau.
Do leã caùc phöông aáy,
Thí chuû sanh trôøi cao.
Phaät thuyeát nhö vaäy. Thieän Sanh con trai Cö só sau khi nghe Phaät thuyeát, hoan hyû phuïng haønh.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.